

Türkçe Öğrenen Somalili Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Dil Bilgisi Yanlışları Üzerine Bir İnceleme *

An Investigation On the Grammar Error of Intermediate Somali Students Learning Turkish

Seher İPEK¹, Doç. Dr. Minara ALİYEVA ÇINAR²

Öz

Araştırmanın amacı, Türkçe öğrenen B1-B2 düzeyindeki Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında yaptıkları dil bilgisi yanlışlarının ortaya konulmasıdır. Bu doğrultuda 2018-2019 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezinde öğrenim gören orta düzeydeki 53 Somalili öğrenci, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma nitel yaklaşıma göre tasarlanmış bir durum çalışmasıdır. Araştırmanın verileri, katılımcıların kur sonu sınavları için yazmış oldukları sınav dokümanlarından elde edilmiş, betimsel analiz yapılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre Somalili öğrencilerin yazılı anlatım örneklerinde toplam 1983 dil bilgisi yanlış tespit edilmiştir. Bunların %37,6'sının biçim bilim, %36'sının imla ve noktalama, %14,2'sinin sözcük-anlam, %8,5'inin ses bilim ve %3,7'sinin söz dizimi yanlışları olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu kategoriler de çeşitli alt başlıklar altında detaylandırılmış ve örneklendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil bilgisi, yazma becerisi, yazılı anlatım hataları, Türkçe öğrenen Somalililer

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The aim of the study is to reveal the grammatical mistakes they make in writing and expressions written in Somali B1-B2 level learning Turkish. In this direction, 53 Somali students at medium level studying at Bursa Uludag University Turkish Teaching Center in 2018-2019 constituted the study group of the study. The research is a case study according to the qualitative approach. The content of the research was collected by the examination of final exams and analyzed by descriptive analysis. According to the results of the study, a total of 1983 grammars were determined in Somali written expression samples. In other words, it was determined that 37.6% was morphology, 36% was spelling and punctuation, 14.2% was word-meaning, 8.5% was phonology and 3.7% was wrong. In addition, these categories are detailed and exemplified under various subheadings.

Keywords: Grammar, writing skills, wroten expression errors, Somalians learning Turkish

Paper Type: Research

* Bu araştırma, Doç. Dr. Minara ALİYEVA ÇINAR danışmanlığında Seher İPEK tarafından yapılan "Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Somalili Öğrencilerin Yazma Becerileri ve Yazma Kaygıları Üzerine" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi / Bursa Uludağ Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / kocseh@gmail.com

² Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, minara@uludag.edu.tr

Atf için (to cite): İpek, S. ve Aliyeva Çınar, M. (2021). Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki dil bilgisi yanlışları üzerine bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 913-928.

Giriş

Küreselleşen dünya düzeninde uluslararası ilişkilerin gelişmesi, teknoloji kullanımının yaygınlaşması ve ülkeler arasındaki ulaşımın kolaylaşması gibi nedenlerle yabancı dil öğrenmeye olan gereksinim artmıştır. Ülkelerin birbirleriyle etkileşim içinde olması çok kültürlülüğü, çok kültürlülük ise çok dilliliği etkilemiştir. Bu sebeple günümüzde yabancı dil öğrenme önemli bir gereklilik hâline gelmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanı da dünyada yaşanan gelişmelerden etkilenmiş ve son yıllarda büyük bir ivme yakalamıştır. Bugün Türk üniversitelerinde öğrenim gören yabancı öğrenci sayısı 185.001'e ulaşmıştır (YÖK, 27.04.2021). Ayrıca Yunus Emre Enstitüsü ve Maarif Vakfı gibi kuruluşların yurt dışında yaptığı dil öğretimi faaliyetleri de göz önüne alınırsa bu sayı giderek artmaktadır.

Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler genellikle Orta Doğu, Balkanlar ve Orta Asya Türk cumhuriyetlerinden olsa da Amerika, Avrupa ve Afrika'nın çeşitli ülkelerinden birçok öğrenci grubu Türkçe öğrenmektedir. Bu gruplardan biri de Somalili öğrencilerdir. İki ülke arasında gelişen olumlu ilişkilere koşut olarak son yıllarda giderek artan bir yoğunlukta Somalili öğrenci Türkçe öğrenmeye ilgi duymakta, gerek Türkiye'deki gerekse de kendi ülkelerinde hizmet veren Yunus Emre Enstitüsü ve Maarif Vakfı gibi Türkçe öğretim merkezlerinde dilimizi öğrenmektedir.

Somali Federal Cumhuriyeti, Afrika'nın en doğusunda yer alan ve Cibuti, Kenya, Yemen ve Etiyopya'ya komşu olan bir ülkedir. 15 milyon nüfusa sahip olan Somali'nin başkenti Mogadişu'dur. Somali halkının ana dili Somalice'dir. Somalice, Afro-Asya dil ailesinin Kuşitik (Cushitic) diller grubuna ait bir dildir. Bu grubun diğer üyeleri arasında Oromo (Etiyopya ve Kenya'da konuşulur) ve Afar (Etiyopya, Eritre ve Cibuti'de konuşulur) dilleri bulunur (Awde, 1999). Somalice ülke çapında kullanılmaktadır ve Somali'nin resmî dilidir. Somali'deki ikinci resmî dil, Kuzey Somali'de ve kıyı kasabalarında konuşulan Arapçadır. Somali'nin sömürge geçmişi nedeniyle birçok insan Somalicenin yanında iyi derecede İngilizce ve İtalyanca bilmektedir. Bu dillerin bilinmesinde eğitim sisteminde yer alan kolejlerin ve üniversitelerin etkisi vardır. Bu dillere ek olarak Somali'nin güneyinde Svahili dili de konuşulmaktadır (Britannica, 2020)

Tarihî ve kültürel bağlarımız olan Somali, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin gerçekleştirildiği ülkelerden biridir. Somalililere Türkçe öğretimi faaliyetleri hem Türkiye'de hem de Somali'de gerçekleştirilmektedir. Mogadişu'da hizmet veren Yunus Emre Türk Kültür Merkezi ile Maarif Vakfına bağlı okulları Somali'de Türkçe öğretimi veren kurumlardır. Bunun yanında Somali'den Türkiye'nin çeşitli üniversitelerine eğitim almaya gelen çok sayıda Somalili öğrenci mevcuttur. YÖK istatistiklerine göre yalnızca 2019-2020 yılları arasında ülkemizde üniversite okuyan 6104 Somalili bulunmaktadır (YÖK, 27.04.2021).

Alanyazına bakıldığında farklı milletlere mensup öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki dil bilgisi yanlışlarını (Albayrak, 2010; Arhan, 2015; Arslan ve Klicic, 2015; Bayazıt, 2019; Boylu, 2014; Bölükbaş, 2011; Ceran, Yıldız ve Çakın, 2015; Çerçi, 2016; Çetinkaya, 2015; Elsawah, 2016; Gezer ve Kıymık, 2018; Jarbold, 2012; İnan, 2013; Kırbaş, 2017; Mufley, 2017; Nurlu ve Kutlu, 2015; Polat, 2014; Sayed, 2017; Subaşı, 2010; Tunçel, 2013) ortaya koyan pek çok araştırma olsa da Türker'in (2019) yaratıcı yazma ile ilgili araştırması dışında Somalili öğrenciler ile ilgili herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Oysa yukarıda da belirtildiği gibi Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerin sayısı göz ardı edilemeyecek kadar çoktur. Bu durum yabancılara Türkçe öğretimi alanında bir gereksinim oluşturmaktadır. Zira hedef dilin öğreniminde öğrencilerin ana dili büyük önem taşımaktadır. Öğrenciler hedef dilde ana dillerinden kaynaklı olarak çeşitli ortak hatalar yapabilmektedir. Bu bakımdan Somalili öğrencilerin yazma becerileri üzerine bir akademik çalışma yapılması gereğine kanaat getirilmiştir. Buradan hareketle araştırmanın amacı, Türkçe öğrenen orta düzeydeki Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında yaptıkları dil bilgisi yanlışlarının ortaya konulmasıdır. Bu amaca yönelik olarak araştırmada aşağıda sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerin yazılı ürünlerinde görülen dil bilgisi yanlışlarının dilsel kategorilere göre görünümü nasıldır?
2. Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında görülen ses bilgisi yanlışları nelerdir?
3. Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında görülen sözcük-anlam yanlışları nelerdir?
4. Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında görülen biçim bilgisi yanlışları nelerdir?
5. Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında görülen söz dizimi yanlışları nelerdir?
6. Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında görülen imlâ ve noktalama yanlışları nelerdir?

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yaklaşım ve deseni, çalışma grubu, veri toplama ve çözümleme süreci ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yaklaşım ve Deseni

Bu araştırma, nitel yaklaşımla hazırlanan bir durum çalışmasıdır. Alanyazında “örnek olay incelemesi, vaka çalışması, olay incelemesi” olarak da adlandırılan durum çalışması”, “sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesidir” (Meriam, 2015, s. 40). Nitel durum çalışmalarının en temel özelliği, durum ya da durumların derinlemesine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerden alınan yazılı dokümanlar, dil bilgisi yanlışları bakımından derinlemesine incelendiğinden nitel durum çalışması desenin kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Türkçe Öğrenimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde (ULUTÖMER) öğrenim gören B1 (n=27) ve B2 (n=26) düzeyinde 53 Somalili öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 17’si erkek 36’sı kadındır. Katılımcıların yaşları 18 ile 28 arasında değişmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırma verilerinin toplanmasında doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme, belge ve kayıtlar incelenerek verilerin toplanmasıdır (Karasar, 2014). Araştırmada Somalili orta düzey öğrencilerin kur sonu sınavlarında yazdıkları kompozisyon örnekleri doküman olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın verileri betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz, toplanan verilerin önceden belirlenen temalara göre yorumlanması sürecidir. Araştırmada, doküman inceleme yoluyla öğrencilerin yazılı ürünlerinde bulunan dil bilgisi yanlışlarının düzenli bir biçimde okuyucuya sunulması amacıyla betimsel analiz kullanılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle alanyazından (Balyemez, 2016; Barın ve Demir, 2006; Barın ve Demir, 2008; Doğan, 2008, Dursunoğlu, 2018; Ergin, 2004; Sebzecioğlu, 2016) hareketle bir çerçeve oluşturulmuş, bu çerçevede kodlar ve alt kodlar tespit edilmiş, ardından veriler bu çerçeveye göre analiz edilmiştir (bk. Ek 1).

2.4. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma öncesinde Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 31.01.2019 tarihli, 2020-01 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırma sorularına yanıt olarak ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 1. Çalışma grubunun dil bilgisi yanlışlarının kategorilere göre dağılımı

Kategoriler	N	%
Ses Bilgisi	169	8,5
Sözcük-Anlam	282	14,2
Biçim Bilgisi	746	37,6
Söz Dizimi	73	3,7
İmla ve Noktalama	713	36,0
Toplam	1983	100,0

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmanın çalışma grubunda yer alan Somalili öğrencilere ait yazılı anlatım örneklerinde toplam 1983 dil bilgisi yanışı tespit edilmiştir. Bunların %37,6’sı (n=746) biçim bilgisi, %36’sı (n=713) imla ve noktalama, %14,2’si (282) sözcük-anlam, %8,5’i (n=169) ses bilimsel ve %3,7’si (n=73) söz dizimi kategorilerine ait yanlışlardır. Bu bulgulara göre Somalili öğrencilerin en fazla yanlış yaptıkları dil bilgisel kategori biçim bilim, en az yanlış yaptıkları kategori ise söz dizimidir.

3.2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında karşılaşılan ses bilimsel yanlışlar ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma grubunun ses bilgisi yanlışlarının kategorilere göre dağılımı

Kategoriler	N	%
Büyük Ünlü Uyumu	122	72,2
Küçük Ünlü Uyumu	16	9,5
Ünlü Türemesi	10	5,9
Ünsüz Türemesi	5	3,0
Ünlü Düşmesi	3	1,8
Ünsüz Düşmesi	3	1,8
Ünsüz Benzeşmesi	3	1,8
Ünsüz Yumuşaması	5	3,0
Ünlü Daralması	2	1,2
Toplam	169	100,0

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğrencilerin ses bilgisi yanlışları görülmektedir. Buna göre Somalili öğrencilerin ses bilgisi yanlışlarının %72,2’si (n=122) büyük ünlü uyumu, %9,5’i (n=16) küçük ünlü uyumu, %5,9’u (n=10) ünlü türemesi, %3’ü (n=5) ünsüz türemesi, %1,8’i (n=3) ünlü düşmesi, ünsüz düşmesi, ünsüz benzeşmesi ve %1,2’si (n=2) de ünlü daralmasıdır. Buna göre Somalili öğrencilerin en çok yanlış yaptığı ses bilgisi konu alanı büyük ünlü uyumu, en az yanlış yaptığı konu alanı ise ünlü daralmasıdır. Aşağıda bu yanlışlara ilişkin bulgulardan çeşitli örneklere yer verilmiştir:

3.2.1. Büyük Ünlü Uyumu

İnsanların *hayatları* kolaylaştırmak için böyle yaparlar, mesela bilim insanlar dünya geliştirirler. (K1)

Çok gezen mi bilir çok okuyan *mi*? (K21)

3.2.2. Küçük Ünlü Uyumu

Kitab okursa (okumak) beyin için *faydaladır* ve sağlamaktadır. (K2)

Birinci günü gelin kız *Kuaførene* götürülür ve damat erkek *kuaførene götürülür*. (K16)

3.2.3. Ünlü Düşmesi

Kitap okumak *beynimize* artar düşüncelerimize sağlar. (K4)

İnsanlar *zihnileri* artmak (geliştirmek) için bol bol kitap okumalıdır. (K21)

3.2.4. Ünsüz Düşmesi

Taleh *küçük* bir şehir ve güzel yerler var. (K35)

3.2.5. Ünsüz Benzeşmesi

Taleh'de dağ var ve büyük deniz. (K35)

Sabah erken *kalkdık*, kahvaltiye yedik. (K48)

3.2.6. Ünsüz Yumuşaması

Her insan zihnizi genişletmek için *kitaplar* okur ya da gezmeye çıkar. (K18)

Onlar(ı) kişiler *ihitiyaçı* olan insanlar(a) vereceğim. (K23)

3.2.7. Ünlü Daralması

(İnsanlar) Dergi ve gazete okuyordu (ve) her zaman radyo *dinleyordu*. (K14)

Namaz kıldıktan Sonra eve döndükten sonra tatlı *yeyip* birbirlerini ziyaret ederler. (K51)

3.2.8. Ünlü Türemesi

O moda tasarımcısı *çalış(t)yor*. (K19)

Çünkü yabancı kitap okuyan insanlar her zaman farklı kültürler *bil(i)yorlar*. (K26)

3.2.9. Ünsüz Türemesi

Mirasım *Hac(ca)* gelibilirim. (K34)

Gezdiği zaman güvensiz, yorgun *hisedebilir*. (K52)

3.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında karşılaşılan sözcük-anlam yanlışları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. Çalışma grubunun sözcük-anlam yanlışlarının kategorilere göre dağılımı

Kategoriler	N	%
Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	5	1,8
Gereksiz Sözcük Kullanımı	54	19,1
Yanlış Sözcük Seçimi	115	40,8
Eksik Sözcük	104	36,9
Sözcük Kalıbı Yanlışları	2	0,7
Mantık Hataları	2	0,7
Çelişen Sözcük Kullanımı	0	0
Toplam	282	100,0

Tablo 3'te araştırmaya katılan öğrencilerin sözcük-anlam yanlışları görülmektedir. Bu tabloya göre Somalili öğrencilerin sözcük-anlam yanlışlarının %40,8'i (n=115) yanlış sözcük seçimi, %36,9'u (n=104) eksik sözcük, %19,1'i (n=54) gereksiz sözcük kullanımı, %1,8'i (n=5) bilinmeyen sözcük kullanımı, %0,7'si (n=2) ise sözcük kalıbı yanlışları ve mantık hatalarından oluşmaktadır. Bu bulgulara göre araştırmaya katılan öğrencilerin yazılı anlatımlarında sözcük-anlam kategorisinde en fazla yanlış sözcük seçimi sorunu yaşadıkları görülmektedir. Aşağıda bu yanlışlara ilişkin bulgulardan çeşitli örneklerle yer verilmiştir:

3.3.1. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı

Yeni aletler üretirler *acasında* bilgisayar ve makinalar buna amacıyla insanların hayatı kolaylaştırmak için çoğu zaman düşünürler. (K1)

Mohamed bır gun cumhur başkani *adli* olmuş. (K11)

3.3.2. Gereksiz Sözcük Kullanımı

Okuyan insanlar daha fazla *bilgi* bilirler. (K1)

Çünkü gezen kişiler en önemli olan şey yeni kültürler *öğreniyorlar* ve yeni diller öğreniyorlar. (K4)

3.3.3. Yanlış Sözcük Seçimi

Bu yüzden eğer kötü arkadaş *olursa (varsa)* şuanda bırakma lazım. (K6)

İnternet yokken *Hayal (hayat)* zordu gerçekten. (K14)

3.3.4. Eksik Sözcük

Kitab okursa beyin için faydaladır ve (*ne*) sağlamaktadır.(K2)

Çok okuyan insanlar (*da*) var ama ikisi (*de*) farklı (*şeyler*) bilirler.(K3)

3.3.5. Sözcük Kalıbı Yanlışları

Ailemle kahvaltı birlikte *yedik. (yaptık)* (K35)

3.3.6. Mantık Hataları

Bu kimyasal maddeleri suda yaşayan canlılar öldürüyor *hatta* suya kirletiyor. (K24)

3.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında karşılaşılan biçim bilimsel yanlışlar ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. Çalışma grubunun biçim bilgisi yanlışlarının kategorilere göre dağılımı

Kategoriler	N	%
İsimden isim yapım eki	14	1,9
İsimden fiil yapım eki	4	0,5
Fiilden isim yapım eki	40	5,4
Fiilden fiil yapım eki	9	1,2
Belirtme durum eki	139	18,6
Yönelme durum eki	87	11,7
Bulunma durum eki	58	7,8
Ayrılma durum eki	22	2,9
Yalın durum	70	9,4
İyelik ekleri	60	8,0
İlgi ekleri	46	6,2
Çoğul eki	42	5,6
Eşitlik eki	0	0
Vasıta Eki	22	2,9
Haber kipleri	48	6,4
Dilek kipleri	7	0,9
Fiilde kişi	53	7,1
Olumsuzluk	3	0,4
Soru eki	0	0
Ek fiil	5	0,7
Ki eki	17	2,3
Toplam	746	100,0

Tablo 4'te araştırmaya katılan öğrencilerin biçim bilgisi yanlışları görülmektedir. Bu tabloya göre Somalili öğrencilerin biçim bilgisi yanlışlarının %18, 6'sı (n=39) belirtme durum

eki, %11,7'si (n=87) yönelme durum eki, %9,4'ü (n=70) yalın durum, %8'i (n=60) iyelik ekleri, %7,8'i (n=58) bulunma durum eki, %7,1'i (n=53) fiilde kişi, %6,4'ü (n=48) haber kipleri, %6,2'si (n=46) ilgi eki, %5,6'sı (n=42) çoğul eki, %5,4'ü (n=40) fiilden isim yapım eki, %2,9'u (n=22) ayrılma durum eki ve vasıta eki, %2,3'ü (n=17) ki eki, %1,9'u (n=14) isimden isim yapım eki, %1,2'si (n=9) fiilden fiil yapım eki, %0,9'u (n=7) dilek kipleri, %0,7'sini (n=5) ek fiil, %0,5'i (n=4) isimden fiil yapım eki ve %0,4'ü (n=3) ise olumsuzluk ekidir. Buna göre Somalili öğrencilerin en çok yanlış yaptığı biçim bilgisi konusu durum ekleridir. Belirtme durum eki, yönelme durum eki ve yalın durum biçimbilgisel yanlışların başını çekmektedir. Aşağıda bu yanlışlara ilişkin bulgulardan çeşitli örneklere yer verilmiştir:

3.4.1. İsimden İsim Yapım Eki

Çok çeşitli farklı(lık)lar vardır. (K3)

Öğle yemek yedikten sonra bir gelenek(sel) dans yapıyoruz. (K16)

3.4.2. İsimden Fiil Yapım Eki

Tüm şeyler Allah'a tarafından yazak (yasaklandı) oldu. (K6)

Bana göre. İnternet faydalı her şeyi kolay yapıyor. (kolaylaştırıyor) (K14)

3.4.3. Fiilden İsim Yapım Eki

Okuyan kişi eğer kitap okuyorsa mutlu oluyor, kitap okudu (okuyan) kişi zengin bir insanın (insandır). (K5)

Bayram gün akşam misafirlar gidlarar ve bayram kutla (kutlamaları) yaplarıılır. (K7)

3.4.4. Fiilden Fiil Yapım Eki

Kadan evdi temizlak yapılır. (K7)

Somali'de geziyi (gezilecek) yerler çok az ama güzel yerler var. (35)

3.4.5. Belirtme Durum Eki

İnsanların hayatları kolaylaştırmak için böyle yaparlar, mesela bilim insanlar(i) dünya(yı) geliştirirler. (K1)

Boşetler(i) ve çöpler(i) toprağa atıp çevreye kirletiyorlar. (K24)

3.4.6. Yönelme Durum Eki

Kitap okuyan kişi çok bilgi(ye) sahibtir. (K26)

Biz evde(e) döndük ama kardeşim “düğün(e) istiyorum” dedi. (K38)

3.4.7. Bulunma Durum Eki

16 Şubat(ta) dünyaya geldim. (K15)

Normalde düğün gelinin evi(nde) olur. (K16)

3.4.8. Ayrılma Durum Eki

Ben önceki (önceden) resim çizmeyi bilmiyordum bu yüzden Art kursuna öğrenmeyi başladım (K19)

O hastane(den) ücretsiz ilaç getirebilirler. (K32)

3.4.9. Yalın Durum

Ben büyük bir okula yapacağım. (K23)

Malezeye'ye çok güzel bir şehirdir. (K43)

3.4.10. İyelik Ekleri

Birinci(si) Ramazan *Bayram(ı)* ve *İkinci(si)* Korban *Bayram(ı)*. (K7)

Uludağ *üniversite(si-ni)* bitirdim. (K20)

3.4.11. İlgi Ekleri

Ağaçlar(in) çevremize için çok faydası var. (K8)

Ve *şirketiniz(in)* iş ilanları arıyordum. (K20)

3.4.12. Çoğul Eki

3 yıl *tecrübelerim* vardır. (K15)

Bana göre okuyan insanlar *gezen(ler)dan* daha önemlidir. (K27)

3.4.13. Vasıta Eki

Ailesini, arkadaşlarını (*ile*) oturup sohbet ederek çalışabilir. (K28)

Mirasım (*ile*) güzel bir ev alırım. (K34)

3.4.14. Haber Kipleri

Ne kadar çok dil bilerler o kadar farklı kültürler *öğrendiler*. (K4)

Sonra tarım mühendisi *öğreniyorum (okuyacağım)*. (K9)

3.4.15. Dilek Kipleri

ne kadar çok dil *bilerler(se)* o kadar farklı kültürler *öğrendiler*. (K4)

Merhaba eğer bir miras *kaldı (kalırsa)* çok şeyi yapacağım. (K17)

3.4.16. Filde Kişi

Eğer kötü *arkadaşların(muz)* olursa her zaman çok zararlı şey *öğrenebiliriz*. (K6)

Ama *gezen (kişi)* bilgiler gezerken *öğreniyor* ve bu bilgi(yi) *unutmayacağız*. (K22)

3.4.17. Ek Fül

ünlü kişiler hepsi okuyan kişiler(*dir*). (K5)

Okuyan kişi eğer kitap okuyorsa mutlu oluyor, kitap okudu kişi zengin bir *insanın*. (*insandır*) (K5)

3.4.18. Ki Eki

Ben *önceki (önceden)* resim çizmeyi bilmiyordum bu yüzden Art kursuna öğrenmeyi başladım (K19)

Çünkü *dünyadaki* çeşit çeşit insan vardır. (K27)

3.4.19. Olumsuzluk Eki

Bu seyahat(*i*) unutacağım (*unutmayacağım*). (K43)

3.5. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında karşılaşılan söz dizimi yanlışları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5. Çalışma grubunun söz dizimsel yanlışlarının kategorilere göre dağılımı

Kategoriler	N	%
Cümle Ögelerinin Yanlış Sıralanması	23	31,5
Özne Yüklem Uyumsuzluğu	8	11,0
Söz Öbeklerinin Sıralanışı	19	26,0
Yan Cümle Kuruluşu	0	0
Eylem Çatıları ile ilgili Yanlışlar	22	30,1
Öge Eksikliği	1	1,4
Toplam	73	100,0

Tablo 5'te araştırmancın çalışma grubunda yer alan Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki söz dizimi yanlışlarına yer verilmiştir. Tabloya göre söz dizimi yanlışlarını %31,5'ini (n=23) cümle ögelerinin yanlış sıralanması, %30,1'ini (n=22) eylem çatıları ile ilgili yanlışlar, %26'sını (n=19) söz öbeklerinin sıralanışı, %11'ini (n=8) özne yüklem uyumsuzluğu ve %1,4'ünü (n=1) ise öge eksikliği yanlışları oluşturmaktadır. Aşağıda bu yanlışlara ilişkin bulgulardan çeşitli örneklere yer verilmiştir:

3.5.1. Cümle Ögelerinin Yanlış Sıralanması

İnsanlar bile susuz için öldürüyor. (*Susuzluk insanları bile öldürüyor.*) (K8)

İnsanlara söyledi "Nesil oraya gidebilirim?" (*İnsanlara, "Nasıl oraya gidebilirim?" diye sordu.*) (K10)

3.5.2. Özne Yüklem Uyumsuzluğu

Plaj geldiğin (*gittiğimiz*) zaman futbol oynarız. (K30)

Okuyan kişi hayatımız okuduğu için her şey(i) önceden yaparlar. (K5)

3.5.3. Söz Öbeklerinin Sıralanışı

İnsanlar çok kitab okursa *başarılı daha kolay* olabilir. (K2)

Mesela dünyada *iki yüz yaklaşık ülkeler* vardır. (K3)

3.5.4. Eylem Çatıları İle İlgili Yanlışlar

Kadan evdi tamizlak *yapılır*. (Kadın evde temizlik yapar.) (K7)

Benim ülkem bayram günü çok güzel *kütlaniyorlar* ve yapıyorlar. (K13)

3.5.5. Öge Eksikliği

Kitap okumak beyinimize artar düşüncelerimize (*ne?*) *sağalar*.

3.6. Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında karşılaşılan imlâ ve noktalama yanlışları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 6. Çalışma grubunun imla ve noktalama yanlışlarının kategorilere göre dağılımı

Kategoriler	N	%
İmla Hataları	611	85,7
Noktalama Hataları	102	14,3
Toplam	713	100,0

Yukarıdaki tabloda araştırmancın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki imla ve noktalama yanlışlarının miktarı ve oranına yer verilmiştir. Bu kategorideki yanlışların %85,7'si (n=611) imla, %14,3'ü ise (n=102) noktalama yanlışlarından oluşmaktadır. Aşağıda bu yanlışlara ilişkin bulgulardan çeşitli örneklere yer verilmiştir:

3.6.1. İmla Yanlışları

Bence *kitab* okumak çok *faydaladır*. (K1)

her şey kitap okuyarak öğrenebiliriz. (K4)

3.6.2. Noktalama Yanlışları

Damlaya damlaya göl olur (.) (K1)

Çünkü 6 ay önce *türkiyeye* geldim. (K51)

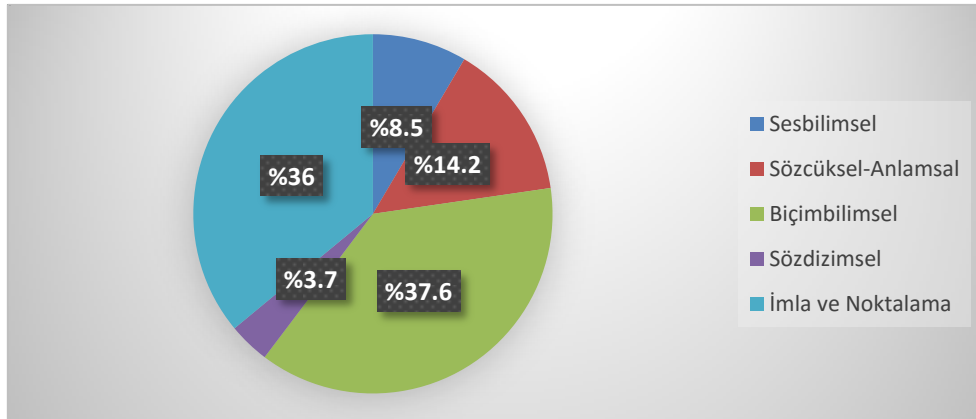
Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkçe öğrenen orta düzeydeki Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında yaptıkları dil bilgisi hatalarını tespit etmek amacıyla yapılan ve bu yolla genel olarak yabancılara Türkçe öğretimi alanına özel olarak ise Somalililere Türkçe öğretimine katkı sağlamayı amaçlayan bu araştırma kapsamında “Türkçe öğrenen Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında görülen dil bilgisi yanlışları nelerdir?” sorusuna yönelik yapılan incelemede dil bilgisi hataları; ses bilgisi, sözcük-anlam, biçim bilgisi, söz dizimi ve imla-noktalama hataları olmak üzere beş başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu başlıklar da kendi içerisinde çeşitli kategorilere ayrılmıştır.

Dil bilgisi kategorilerinin tamamı işe koşulduğunda araştırmanın çalışma grubunda yer alan Somalili öğrencilere ait yazılı anlatım örneklerinde toplam 1983 dil bilgisi yanlış tespit edilmiştir. Bu bulgu, Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında dil bilgisi kullanımı konusunda birtakım zorluklar yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu tespit alanyazındaki araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Alanda yapılan çeşitli araştırmalarda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin birçok dil bilgisi hatası yaptıkları ortaya konulmuştur (Çetinkaya, 2015; Kırbas, 2017; İnan, 2013; Nurlu ve Kutlu, 2015). Yabancı öğrencilerin dil bilgisine ilişkin çeşitli sorunlar yaşamalarının “dil içi” ve “diller arası” olmak üzere iki temel kaynağı vardır (Karatay, 2020). “Diller arası yanlışlar öğrencinin ana dilinde var olan ses bilimsel, biçim bilimsel, dilbilgisel, sözcüksel-anlamsal ve biçimsel öğeleri hedef dile aktarmasından kaynaklanır. Dil içi ve gelişimsel yanlışlar ise hedef dildeki öğelerin karşılıklı girişiminden kaynaklanır” (Çetinkaya, 2015, s. 170). Buradan hareketle Somalili öğrencilerin de dil bilgisi hatalarının temelinde Türkçe ile Somalice arasında dilbilimsel farklılıklar ve öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde yaşadıkları çeşitli sorunlar yer almaktadır.

Araştırma kapsamında tespit edilen 1983 dil bilgisi yanlışının %37,6’sı biçim bilgisi %36’sı imla ve noktalama, %14,2’si sözcük-anlam, %8,5’i ses bilgisi ve %3,7’si söz dizimi yanlışlarıdır. Bu bulgulara göre Somalili öğrencilerin en fazla yanlış yaptıkları dilbilgisel kategori biçim bilim, en az yanlış yaptıkları kategori ise söz dizimidir. Bu sonuçlar alandaki araştırmalarla örtüşmektedir. Örneğin Çetinkaya (2015) tarafından B2 düzeyinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerle yapılan bir araştırmada öğrencilerin dil bilgisi yanlışlarının başını çeken kategori %51,93 oranla biçimbilimdir. Büyükkiz ve Hasırcı (2013) tarafından yapılan başka bir araştırmada da yabancı öğrencilerin en az yanlış yaptıkları dil bilgisi kategorisinin söz dizimi olduğu belirlenmiştir.

Şekil 1. Somalili öğrencilerin dil bilgisi kategorilerine göre yanlış oranları

Somalili öğrencilerin toplam yanlışlarının 169'unu ses bilgisi yanlışları oluşturmaktadır. Bu yanlışların ise %72,2'si büyük ünlü uyumu, %9,5'i küçük ünlü uyumu, %5,9'u ünlü türemesi, %3'ü ünsüz türemesi, %1,8'i ünlü düşmesi, ünsüz düşmesi, ünsüz benzeşmesi ve %1,2'si de ünlü daralmasıdır. Buna göre Somalili öğrencilerin belirgin bir şekilde en çok yanlış yaptığı ses bilimsel konu alanı büyük ünlü uyumdur. Somalicede kısa ve uzun şekilleri olan 5 ünlü ile 21 ünsüz bulunur. Bununla birlikte 3 de çift harfli tek ses vardır. Somalicede /ı/, /ö/, /ü/ sesleri bulunmamaktadır. Türkçede ise 29 sesbirim mevcuttur. Bunların 21'i ünsüz, 8'i ise ünlüdür. Hece yapısı bakımından iki dil arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. Somalicede basit bir hece yapısına sahiptir. Bir hece sadece “bir ünlü, kısa ünlü, uzun ünlü veya diftong”; “bir ünsüz ve ardından bir ünlü”; “bir ünsüz, bir ünlü ardından bir ünsüz” olmak üzere üç birleşim türünden birini içerebilir (Saeed, 1999). Türkçede ise bir hecede en fazla dört ses bulunabilir ve bunlar “tek ünlü”; “ünlü+ünsüz”; “ünsüz +ünlü”; “ünlü+ünsüz+ünsüz”; “ünsüz+ünlü+ünsüz”; “ünsüz+ünlü+ünsüz+ünsüz” şeklinde altı birleşime sahiptir (Oyar, 2008). Somalili öğrencilerin ses bilimsel yanlışları, Somalicede ve Türkçenin ses bilimsel farklılıklarıyla açıklanabilir.

Somalili öğrencilerin 1983 dil bilgisi yanlışının 746'sını biçim bilgisi yanlışları oluşturmaktadır. Bu yanlışların ise %18,6'sı belirtme durum eki, %11,7'si yönelme durum eki, %9,4'ü yalın durum, %8'i iyelik ekleri, %7,8'i bulunma durum eki, %7,1'i fiilde kişi, %6,4'ü haber kipleri, %6,2'si ilgi eki, %5,6'sı çoğul eki, %5,4'ü fiilden isim yapım eki, %2,9'u ayrılma durum eki ve vasita eki, %2,3'ü ki eki, %1,9'u isimden isim yapım eki, %1,2'si fiilden fiil yapım eki, %0,9'u dilek kipleri, %0,7'sini ek fiil, %0,5'i isimden fiil yapım eki ve %0,4'ü ise olumsuzluk ekidir. Buna göre Somalili öğrencilerin en çok yanlış yaptığı biçim bilgisi konusu durum ekleridir. Belirtme durum eki, yönelme durum eki ve yalın durum biçim bilgisi yanlışlarının başını çekmektedir. Bu sonuç alanyazında yer alan araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Yağmur Şahin (2013) Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki ek yanlışlarını incelediği araştırmasında öğrencilerin en çok durum eklerinde yanlış yaptıklarını tespit etmiştir. Benzer şekilde Önder (2017) de yabancı öğrencilerin ekler içerisinde en çok durum eklerinde zorluk yaşadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca İshoğlu (2014) tarafından yapılan araştırmada yabancı öğrencilerin belirtme durum ekini sıkça karıştırdıkları bulunmuştur.

Her ne kadar Somalicede de tıpkı Türkçe gibi kök ve gövdeye eklenen son ekleri kullanan bir dil olsa da (Warner, 1985) Türkçe ve Somalicedeki biçim bilimsel farklılıklar ve Türkçenin ek çeşitliliği Somalili öğrencilerin Türkçe dil bilgisi yanlışları yapmalarının başlıca sebebi olabilir. Örneğin yapılan incelemede Somalili öğrencilerin Türkçenin durum eklerinde önemli sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Her iki dilin durum yapılarında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Somalicede “absolutive (mutlak), nominative (yalın), genitive (iyelik) ve vocative (seslenme)” olmak üzere dört durum kategorisi vardır. Bu yapılar genellikle tonlama yoluyla, bazen de çeşitli son eklerle işaretlenir (Bell, 1969; Kirk, 1905; Warner, 1985; Saeed, 1993). Bununla birlikte yalın durumda ek kullanımı görülmesiyle de Türkçeden farklılık gösterir. Başka bir örnek vermek gerekirse Türkçede ilgi durumu -ın ekiyle işaretlenirken Somalicede genellikle ton değişikliği yoluyla gösterilir. İki dil arasında görülen bu farklılıklar, öğrencilerin ilgi ekiyle ilgili yaptıkları yanlışları açıklayabilir.

Somalili öğrencilerin durum eklerinde yaptıkları yanlışların bir diğer nedeni de iki dilin fiil istemlerindeki farklılıklardan kaynaklanabilir. Dolunay, İpek ve Karabuğa'ya (2018) göre Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler sıklıkla istem yanlışları yapmaktadır. Bunun nedeni her dilin kendine özgü bir mantığı olması ve diller arasında fiillerin istem özelliklerinin farklılık göstermesidir. Dillerin fiil ve tamlayıcıları arasında kurdukları ilişki çeşitlenebilmektedir. Bu nedenle yabancı öğrenciler Türkçe öğrenirken kendi ana dillerinden olumsuz aktarımlar yapabilmektedir (Dolunay, İpek ve Karabuğa, 2018).

Somalicede ve Türkçe arasında görülen diğer bir biçim bilimsel farklılık da cinsiyet konusundadır. Türkçede dilbilgisel cinsiyet yoktur. Kişilerin cinsiyeti kelime biçimlerini

etkilemez (Lewis, 2000, s. 23). Somalicede ise dilbilgisel cinsiyet vardır. Sözcükler cinsiyete göre biçim değiştirir. Bu durum çoğulluk konusunda da görülür. Türkçede çoğul eki ile sağlanan çoğulluk, Somalicede cinsiyetlere göre değişiklik gösterir ve çeşitli durumlarda birkaç farklı ekle ifade edilebilir. Bu farklılık Somalili öğrencilerin çoğul eki yanlışlarının kaynağı olarak gösterilebilir.

Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında tespit edilen yanlışların 282'sini sözcük-anlam yanlışları oluşturmaktadır. Bu yanlışların %40,8'i yanlış sözcük seçimi, %36,9'u eksik sözcük, %19,1'i gereksiz sözcük kullanımı, %1,8'i bilinmeyen sözcük kullanımı, %0,7'si ise sözcük kalıbı yanlışları ve mantık hatalarından oluşmaktadır. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğrencilerin yazılı anlatımlarında sözcüksel-anlamsal kategoride en fazla, yanlış sözcük seçimi sorunu yaşadıkları görülmektedir. Önder (2017) tarafından yapılan araştırmada sözcüksel-anlamsal yanlışların özellikle orta düzeyde daha fazla görüldüğü belirlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. Ayrıca bu sonuçlar sözcük öğretiminin önemini de ortaya koymaktadır. Zira “dil bilgisi, sözcük gruplarını bir araya getirir de anlamın çok büyük bir kısmı sözcüklerde saklıdır. Bu nedenle sadece dil bilgisi bilerek kendimizi ifade edemezden sözcüklerle birçok şeyi yapmak mümkündür” (Sarigül, 2017, s. 93). Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretiminde sözcük öğretiminin üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.

Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında tespit edilen yanlışların 73'ünü söz dizimi yanlışları oluşturmaktadır. Buna göre söz dizimi yanlışlarının %31,5'ini cümle öğelerinin yanlış sıralanması, %30,1'ini eylem çatıları ile ilgili yanlışlar, %26'sını söz öbeklerinin sıralanışı, %11'ini özne yüklem uyumsuzluğu ve %1,4'ünü ise öge eksikliği yanlışları oluşturmaktadır. Özellikle cümle öğelerinin yanlış sıralanması ile ilgili yanlışlar, söz dizimi yanlışlarının ağırlık noktasını oluşturmaktadır. Önder (2017) tarafından yapılan araştırmada da orta düzeydeki yabancı öğrencilerin eylem çatıları ve söz öbeklerinin sıralanmasında çeşitli zorluklar yaşadıklarını belirlemiştir. Bu tespit, araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. Meseleye dil yapıları açısından bakıldığında Somalicede ve Türkçenin temel öge sıralamasında büyük bir benzerlik görülmektedir. Tıpkı Türkçe gibi Somalicede de basit cümlelerde özne-nesne-yüklem şeklinde bir söz dizimi görülür (Kirk, 1905). Bu benzerlik Somalili öğrencilerin Türkçenin söz diziminde görece az hata yapmasını açıklayabilir. Bununla birlikte söz öbeklerinin sıralanışında iki dil arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin Somalicede sıfatlar isimden sonra gelir (Awde, 1999). Her ne kadar temelde benzerlikler olsa da Somalicenin söz dizimi özellikleri öğrencilerin dil kullanımını etkilemektedir. Yapılan yanlışların kaynağını bu farklılıklarda aramak gerekir.

Somalili öğrencilerin yazılı anlatımlarında tespit edilen yanlışların 713'ünü imlâ ve noktalama yanlışları oluşturmaktadır. Bu kategorideki yanlışların %85,7'si imla, %14,3'ü ise noktalama yanlışlarından oluşmaktadır. Alanyazındaki bilgiler göz önüne alındığında bu sonuç şaşırtıcı değildir. “Yazma mekanikleri olarak da bilinen yazım kuralları ve noktalama işaretleri Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin en yaygın yazma sorunlarından” (Karatay, 2020, s. 426). Bu durumu ispatlayan çeşitli araştırmalar (Aytan ve Güney, 2015; Bölükbaş, 2011; Büyükkız ve Hasırcı, 2013; Elsawah, 2016; Tunçel, 2013; Yılmaz ve Bircan, 2015) mevcuttur. Yazım ve noktalama hususunda yapılan yanlışlar, öğrencilerin ana dillerinin yazım sisteminden ve yazım kurallarından, alfabelerinden ve ses bilimsel yapısından kaynaklanabileceği gibi, öğrencilerin kendi dillerindeki yeterlik seviyesinden de kaynaklanabilir (İpek, 2020). Somalili öğrenciler için de bu durum geçerlidir. Somalicenin yazımında Latin alfabesi kullanılsa da yazım sistemi ve kurallarında Türkçe ile arasında olan farklılıklar ve iki dilin seslerinin birbirinden farklılık göstermesi, öğrencilerin ana dillerinden hedef dile olumsuz aktarımlar yapmasının nedeni olabilir. Bununla birlikte Somali'nin gelişmemiş bir ülke olması, iç savaş ve karışıklıklardan dolayı eğitim sisteminin yeterli düzeyde olmaması gibi sebepler de öğrencilerin ana dili yeterliklerini etkilediğinden öğrencilerin dil öğrenme sürecine olumsuz yansımıştır.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle araştırmacılara şunlar önerilmektedir:

1. Bu araştırmanın çalışma grubunu orta düzeyde Türkçe yeterliğine sahip Somalili öğrenciler oluşturmuştur. Temel ve ileri düzeydeki Somalili öğrencilerle de benzer araştırmalar yapılabilir.

2. Somalililere Türkçe öğretimi konusunda en temel ihtiyaçlardan biri Somalice ve Türkçe arasında karşısalsal çözümleme araştırmalarının yapılmasıdır. İki dilin dilbilimsel özellikleri bakımından benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmalıdır. Böylece Somalili öğrencilerin ana dillerinden yaptıkları olumsuz aktarımlar daha nitelikli bir şekilde değerlendirilebilir.

3. Somalili öğrenciler, siyasi ve sosyal olarak dezavantajlı bir ülkede yaşamaktadır. Bu durum eğitime de yansımaktadır. Bu nedenle öğrencilerin hazır bulunuşlukları, motivasyonları ve kaygıları ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılması nitelikli bir dil öğretimi için faydalı olacaktır.

4. Genel olarak yabancılara Türkçe öğretimi, özel olarak da Somalililere Türkçe öğretimi alanında yazma becerisini geliştirmeye yönelik deneysel çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Albayrak, F. (2010). *Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin yazılı anlatım yanlışlarının dil bilgisi açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Arhan, A. (2015). *Türkçe öğrenen Mısırlı öğrencilerin yazılı anlatımında yaptıkları ad durum eki yanlışları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Arslan, M. ve Klicic, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisinin gelişiminde karşılaşılan sorunlar: Bosna Hersek Örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 170-182.
- Awde, N. (1999). *Somali-English English-Somali dictionary and phrasebook*. New York: Hippocrene Books.
- Aytan, T. ve Güney, N. (2015). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarında karşılaşılan sorunlar (Yıldız Tömer Örnekleme). *IJLET*, 3(2), 275-288.
- Balyemez, S. (2016). *Dilbilgisi üzerine açıklamalar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Barın, E. ve Demir, C. (2006). *Türk dil bilgisi 1 ses bilgisi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Barın, E. ve Demir, C. (2008). *Türk dil bilgisi 2 biçim bilgisi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Bayazıt, Z. Z. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin yaptıkları sözdizimi hatalarının incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 130-140.
- Bell, C. R. V. (1969). *The Somali language*. London: Longmans.
- Boylu, E. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen temel seviyedeki İranlı öğrencilerin yazma problemleri. *Journal of World of Turks*, 6(2), 335-349.
- Bölükbaş, F. (2011). Arap öğrencilerin Türkçe yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*. 6(3), 1357- 1367.
- Büyükkiz, K. K. ve Hasırcı, S. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarının yanlış çözümleme yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1,4, 51-62.
- Ceran, D., Yıldız, D. ve Çakın, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yazılı ve sözlü anlatımlarda yapılan yanlışlar: Japon Örneği. *IJLET, UDES-2015*,476-494.
- Çerçi, A. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarına yönelik yanlış çözümlemesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 695-715.

- Çetinkaya, G. (2015). Yanlış çözümlenmesi: yabancı dil olarak Türkçe öğrenen b2 düzeyindeki öğrencilerin yazılı metinlerine ilişkin görünümeler. *International Journal of Language's Education and Teaching* . 3(1), 164-178.
- Doğan, L. (2008). *Üniversiteler için Türkçe yazılı ve sözlü anlatım*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Dolunay, S. K., İpek, O. ve Karabuğa, H. (2018). *Türkçe öğrenen Arap öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki biçimbilgisel istem yanlışları*. Akşemseddin Uluslararası İnsan, Toplum ve Spor Bilimleri Sempozyumu, Çorum.
- Dursunoğlu, H. (2018). *Türkiye Türkçesi ses bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Elsawah, E. (2016). *Ana dili Arapça Olanların Türkçe yazılı anlatımlarında sözcük kullanımları ve yazım yanlışları: durum tespiti ve çözüm önerileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ergin, M. (2004). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Gezer, H. ve Kıymık, M. N. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Arap dili öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinde karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin bir çözümlenme. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 43-64.
- İsiloğlu, S. (2014). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde nesne durum ekinin kullanımı ile ilgili yanlışlar ve çözüm önerileri. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(2), 101-115.
- İnan, K. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen İranlıların yazılı anlatımları üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- İpek, O. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazım öğretimi. H.Karatay (Ed), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı* içinde (ss. 473-520). Ankara: Pegem Akademi.
- Jarbold, N. (2012). *Moğalistan'ın Bayan-Ölgi bölgesindeki kazak öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğrenirken yaptıkları yazılı anlatım yanlışlarının dil bilgisi açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazma eğitimi. H.Karatay (Ed), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı* içinde (ss. 411-471). Ankara: Pegem Akademi.
- Kırbaş, G. (2017). *Türkçe öğrenen Ürdünlü öğrencilerin A2 düzeyi yazma becerisinde karşılaştıkları güçlükler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kirk, J. W.C. (1905). *A grammar of the Somali language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lewis, G. (2008). *Turkish grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- Lewis, J. W. (2008). *Understanding Somalia and Somaliland*. New York: Columbia University Press.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Mufley, S. (2017). *Türkçe öğrenen Arap öğrencilerin yazma becerilerinde karşılaşılan sorunlar, bunlara yönelik öğrenci görüşleri ve öneriler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Nurlu, M. ve Kutlu, A. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel seviye A1 yazma sorunları: Afganistan örneği. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 25(2), 67-87.
- Oyar, A. (2008). Ses bilgisi. L. Doğan (Ed), *Üniversiteler için Türkçe yazılı ve sözlü anlatım* içinde (ss. 59-74). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Önder, A. (2017). *Türkçe öğrenen yabancıların yazılı anlatım yanlışlarının çözümlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Polat, H. (2014). *Türkçe öğrenen Rusların yazılı anlatımlarında yaptıkları dil yanlışları üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Saeed, J. (1999). *Somali*. Amsterdam: John Benjamin Publishing Company.
- Sarıgül, E. (2017). Yabancı dil öğretiminde sözcük öğrenimi ve öğretimi sürecine genel bir bakış. *JASSS*, 54, 91-104. doi:10.9761/JASSS6940
- Sayed, R. A. M. (2017). *Türkiye’de Türkçe öğrenen Arap öğrencilerle Mısır’da Türkçe öğrenen öğrencilerin yazma becerisi gelişiminin karşılaştırılması ve çözüm önerileri: Mısır Yunus Emre Enstitüsü ve Gazi TÖMER örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sebzecioğlu, T. (2016). *Dilbilim kavramlarıyla Türkçe dilbilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Somali. In Encyclopædia Britannica online. Retrieved from: <https://www.britannica.com/place/Somalia>
- Subaşı, D. (2010). Tömer’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Arap öğrencilerin kompozisyonlarında hata analizi. *Dil Dergisi*, 148, 6-16.
- Tunçel, H. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe başlangıç seviyesi öğrencilerinin yazım yanlışları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 729-745.
- Türker, A. (2019). *Yaratıcı yazma tekniklerinin yabancı dil olarak Türkçe yazma becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Warner, J. (1985). *Somali grammar*. Nairobi: Mennonite Board.
- Yağmur Şahin, E. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki ek yanlışları. *Tarih Okulu Dergisi*, 6(15), 433-449.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. ve Bircan, D. (2015). Türkçe Öğretim Merkezi’nde okuyan yabancı öğrencilerin yazılı kompozisyonlarının “yanlış çözümlene yöntemi”ne göre değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 3(1), 113-126. doi: 10.18033/ijla.189
- Yükseköğretim Kurulu (2021). *Öğrenci istatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr>. (Erişim tarihi: 26.03.2021).

Ek 1. Betimsel analiz için kod listesi

Ses Bilimsel	Sözlüksel-Anlamsal	Biçim Bilimsel	Söz dizimsel	İmla / Noktalama
1. Büyük Ünlü Uyumu	1. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	Yapım Ekleri 1. İsimden İsim Y.E.	1. Cümle Ögelerinin	1. İmla
2. Küçük Ünlü Uyumu	2. Gereksiz Sözcük Kullanımı	2. İsimden Fiil Y.E.	2. Yanlış Sıralanması	2. Noktalama
3. Ünlü Türemesi	3. Yanlış Sözcük Seçimi	3. Fiilden İsim Y.E.	3. Özne-Yüklem Uyumsuzluğu	
4. Ünsüz Türemesi	4. Eksik Sözcük	4. Fiilden Fiil Y.E.	4. Söz Öbeklerinin Sıralanışı (Tamlamalar)	
5. Ünlü Düşmesi	5. Sözcük Kalıbı Yanlışları (Deyim vb.)	İsim Çekim Ekleri Durum Ekleri	5. Yan Cümle Kuruluşu	
6. Ünsüz Düşmesi	6. Mantık Hataları	5. Belirtme Durum Eki	6. Eylem Çatıları İle İlgili Yanlışlar	
7. Ünsüz Benzeşmesi	7. Çelişen Sözcük Kullanımı	6. Yönelme Durum Eki		
8. Ünsüz Yumuşaması		7. Bulunma Durum Eki		
9. Ünlü Daralması		8. Ayrılma Durum Eki		
		9. Yalın Durum		
		10. İyelik Ekleri		
		11. İlgi Eki		
		12. Çoğul Eki		
		13. Eşitlik Eki		
		14. Vasıta Eki		
		15. Ek Fiil		
		Fiil Çekimi		
		16. Haber Kipleri		
		17. Dilek Kipleri		
		18. Fiilde Kişi		
		19. Olumsuzluk Eki		
		20. Soru Eki		
		21. Ek Fiil		
		22. Ki Eki		

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Tarih: 31.01.2019

No: 2020-01

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : % 50

2. yazar katkı oranı : % 50